

Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Кафедра української літератури імені акад. М. Возняка

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«Мілітарна парадигма літератури ХХ-ХХІ століття: еволюція та сучасна
модифікація»**

галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки, 01 Освіта / Педагогіка</u>
спеціальність	035.01 Українська мова та література, 014.01 Середня освіта (Українська мова і література).
факультет	<u>філологічний</u>

Робоча програма з вибіркового курсу для студентів за спеціальністю 035.01 Українська мова та література та 014.01 Середня освіта (українська мова і література). – 2023. – 13 с.

Розробник: доцент кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка, кандидат філологічних наук **Крук Галина Григорівна**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української літератури імені акад. М. Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка

Протокол від «26» серпня 2022 року №1

Завідувач кафедри української літератури імені акад. М. Возняка

(Микитюк В. І.)
(прізвище та ініціали)

«26» серпня 2022 року

Схвалено Вченою радою філологічного факультету

Протокол від «30» серпня 2022 року №1

«30» серпня 2022 року

Голова

Крохмальний Р. О.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань _035.01 Українська мова та література та 014.01 Середня освіта (українська мова та література)_____ (шифр і назва)	за вибором	
	Спеціальність ___035.01 Українська мова та література та 014.01 Середня освіта (українська мова та література)_____ (шифр і назва)		
Модулів –	Спеціалізація: 035.01 Українська мова та література 014.01 Середня освіта (українська мова та література)	Рік підготовки:	
Змістових модулів –		4-й	4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин -		8-й	8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента -	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Бакалавр	Лекції	
		16 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		год.	год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: залік			

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу полягає у системному, послідовному та об'єктивному висвітленні того, як змінюється та поглиблюється дискурс війни в українській літературі ХХ-ХХІ ст. відповідно до суспільно-історичних та політичних обставин, як література війни пробує осмислити і подолати посттоталітарні травми та відрефлексувати індивідуальний та колективний травматичний досвід, проблеми витісненої та втраченої історичної пам'яті, української самосвідомості та національної ідентичності. Література часу російсько-української війни 2014-2023 рр. є не лише багатогранною мистецькою реакцією на екстремальну подію, а й способом перепрочитання історичного та літературного минулого, фіксацією живої історії та прихистком гуманності.

Цілі курсу. Ознайомити студентів з важливими українськими творами воєнної проблематики та тим, як змінюються основні наративи та ракурси в різних історичних обставинах, показати способи та засоби, за допомогою яких сучасна література пропрацьовує історичні травми та загоєє рани, показати гуманістичний та терапевтичний сенс, який проявляється в літературі у часи великих екзистенційних та суспільно-політичних криз, виробити навички аналізу художнього тексту у контексті історії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- специфіку розвитку сучасного літературного процесу;
- суспільно-політичні та культурно-історичні передумови війни та українського національного руху спротиву;
- важливі та прикметні твори української воєнної проблематики;
- жанрово-стильове розмаїття воєнної літератури ХХ-ХХІ ст.;
- еволюцію мотивів, проблем і наративів української воєнної літератури та їх індивідуальних авторських реалізацій.

вміти:

- орієнтуватися в історії дослідження творів воєнної проблематики
- аналізувати та оцінювати художні тексти в контексті історичних подій.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історична ретроспектива української воєнної літератури ХХ ст. (до 2014 р.)

Тема 1. Дискурс війни в літературі: світовий та український ракурс, теоретичні підґрунтя та методологічні питання.

Тема 2. Жанрове розмаїття воєнної літератури періоду першої світової війни (О.Турянський «Поza межами болю», поезія січових стрільців, О. Кобець «Записки полоненого. Пригоди і враження учасника першої світової війни»).

Тема 3. Україна в огні: українська класична проза про другу світову війну й терор. Версія героїчної війни в каноні соцреалізму як інструмент національної амнезії. Концепти «несвоєї війни», «чужої війни», протистояння тоталітарним наративам.

Тема 4. Дегероїзація війни та ревізія радянського мілітарного міфу в діалогії Ігоря Качуровського «Шлях невідомого» і «Дім над кручею».

Тема 5. Спротив та драма боротьби УПА в сучасній українській літературі: «Солодка Даруся» М.Матіос, «Музей покинутих секретів» О.Забужко, «Вибір Скорого» В.Портяка, поезія В.Герасим'юка.

Тема 6. Постмодерністська альтернативна історія як спосіб поквитатися з національними травмами та історичними поразками, перегравши війну («Дефіляда в Москві» В.Кожелянка, «Рівне/Ровно» О.Ірванця). Антивоєнна проблематика та ідеї пацифізму як форми мистецької декларації та пасивного протистояння війні в умовній ситуації миру.

Змістовий модуль 2. Дискурс війни в українській літературі 2014-2023 рр.

Тема 7. Особистий вимір у дискурсі війни: автобіографізм як пробний камінь воєнного нарративу. Складність та ризики белетризації воєнних сюжетів в жанрах художньої літератури: «Доця» Т. Горіха Зерня, «Смерть Лева Сесіла мала сенс» О.Стяжкіної, «Інтернат» С.Жадана, «За спиною» Г.Шиян, «Маріупольський процес» Г.Вдовиченко, «Сірі бджоли» А.Куркова та ін.

Тема 8. Травматичні топоси болю, страждання, насилля, страху, тортур, дегуманізації, жахиття окупації і банальність зла (щоденники та репортажі з окупованих територій, свідчення очевидців, спогади вцілілих). Тема полону та військовополонених в автобіографічному вимірі ("Фуга смерті: 119 днів полону" І. Михайлишина, «В Ізоляції» та «Світлий шлях, або Історія одного концтабору» С.Асеева).

Тема 9. Вербалізація війни військовими (т.зв. «ветеранська» або комбатантська література) у жанрах спогадів, свідчень очевидців, меморіальних збірок (книжки про Іловайськ, ДАП тощо), щоденників учасників бойових дій («Спокійної ночі» Максима Петренка), т.зв. «особистих історій травми (life writing)» («Сліди на дорозі» В.Ананьєва), дещо белетризованих артефактів пережитого (як-от «Точка неповернення» Дмитра Вербича чи «Мисливці за градами» А.Кириченка).

Тема 10. Професійні поети-комбатанти в пошуках мови самоопису, саморефлексії та самозаспокоєння. Белетризація досвіду (Я.Чорногуз, Б.Гуменюк, О.Губський, А.Полежака, І.Астапенко, Є.Жарикова, А.Дронь та ін.)

Тема 11. Професійні прозаїки на війні в пошуках мови самоопису, саморефлексії та самозаспокоєння. Белетризація досвіду (А.Чех, А. Чапай, В.Пузік, С.Гридин, О.Михед, І.Митров, Б.Коломійчук ін.)

Тема 12. Тема українсько-російської війни в поетичній творчості поетів-невійськових: С.Жадан, Г.Крук, І.Кива, К.Калитко, Ю.Мусаковська, П.Коробчук, К.Михаліцина, О.Сливинський, О.Луцишина, В.Махно та ін.

Тема 13. Дитяча література про війну та способи проговорювати травматичний досвід війни, перебування окупації, смерті близьких із дітьми (артбук «Війна, яка змінила Рондо» А.Лесів та Р.Романишин, «Діти повітряних тривог» Л.Денисенко, «Мої вимушені канікули» К.Сгорушкіної, «Жерар-партизан» І.Андрусюка, «Полінка» В. Запеки та ін.).

Тема 14. Воєнна есеїстика та публіцистика як швидка та спонтанна спроба схопити та зафіксувати реальність. Російсько-українська війна - пряма та гібридна війна цінностей, ідентичностей та нарративів (О.Забужко, В.Портников, Т.Лютий, В.Єрмоленко, М.Барчук, А.Любка, Є.Положій).

«Полінка» В. Запеки та ін.).													
Тема 14. Воєнна есеїстика та публіцистика як швидка та спонтанна спроба схопити та зафіксувати реальність. Російсько-українська війна - пряма та гібридна війна цінностей, ідентичностей та наративів (О.Забужко, В.Портников, Т.Лютій, В.Єрмоленко, М.Барчук, А.Любка, С.Положий).	2	1	1										
Тема 15. Мотиви втрати дому та втечі, «свого» і «чужого» простору, провини вцілілого в літературі на тему депортованих, біженців від війни та внутрішньо переміщених осіб.	2	1	1										
Тема 16. Антології війни як сума різномірних приватних досвідів та спроби порозумітися попри травматизацію та ретравматизацію. Теорії та рекомендації терапевтичного письма.	2	1	1										
Разом за змістовим модулем 2	20												
Усього годин	32												
ІНДЗ	48		-	-		-		-	-	-			
Усього годин	80												

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	1.Тема війни в літературі: світовий та український контекст, теоретичні підґрунтя та методологічні питання. 2.Антична теорія війни та лицарські війни честі. 3.Теза Гегеля про те, що війна становить саму логічну структуру цього світу і сприяє очищенню мислення і ревізії уявлень про світ, дає імпульс для спровадження швидких суспільних та культурних змін (обговорити). 4.Погляд на війну як кризу та трагедію гуманності. 5.Війна як межовий досвід та екстремальне внутрішнє переживання	1
2	1.Аналіз ідейно-тематичного та жанрово-стильового розмаїття воєнної літератури періоду першої світової війни: Героїка і романтика визвольної війни в поезії січових стрільців. Повість-поема О.Туранського «Поза межами болю» О. Кобець «Записки полоненого. Пригоди і враження учасника першої світової війни»)	1
3	1.Українська ("радянська") проза періоду німецько-радянської війни. 2. Реалії Другої світової війни в оповіданнях О. Довженка. Зображення трагедії українського народу в кіноповісті О. Довженка "Україна в огні". 3.Версія героїчної війни в каноні соцреалізму як інструмент національної амнезії. 4.Концепти «несвоєї війни», «чужої війни», протистояння тоталітарним наративам. Автобіографічні елементи та художній домисел у воєнній прозі	1

4	1. Концепти війни у прозі Олеса Гончара, Івана Багряного та Ігоря Качуровського. 2. Дегероїзація війни та ревізія радянського мілітарного міфу в діалогії Ігоря Качуровського «Шлях невідомого» і «Дім над кручею». 3. Події Другої світової війни у спогадах У. Самчука "На білому коні". 4. Образи українських письменників – учасників руху опору – у спогадах У. Самчука "На білому коні". 5. Публіцистичні твори Є. Маланюка, І. Багряного та інших письменників.	1
5	1. Постмодерністська альтернативна історія як спосіб поквитатися з національними травмами та історичними поразками, перегравши війну 2. Аналізуємо твори жанру альтернативної історії «Дефіляда в Москві» В.Кожелянка, «Рівне/Ровно» О.Ірванця та ін.	1
6	1. Тема УПА в сучасній українській літературі. З усіх воєнних тем ХХ століття спротив та драма боротьби УПА в сучасній українській літературі звучить найболючіше, оскільки все ніяк не вирветься із боротьби двох контрнарративів: офіційного пострадянського і оновленого українського, а поміж якими – прірва розміром у війну. «Ця пам'ять не може позбутися виразної емоційної складової, не до кінця відслонює приховане питання про катів і жертв, про усвідомлення себе «своїми», про кілька різноспрямованих воєн, які точилися на українських землях в тіні глобальної війни, про життя, страждання і смерть на окупованих територіях, етнічні чистки, депортації і втрати цілих мов і культур разом з носіями» Х.Рутар. 2. Аналізуємо твори «Солодка Даруся» М.Матіос, «Музей покинутих секретів» О.Забужко, «Вибір Скорого» В.Портяка, поезія В.Герасим'юка.	1
7	1. Власний чи чужий досвід, автобіографізм чи авторська майстерність втілити чужий досвід, художня стратегія співпереживання. 2. Аналіз художніх творів «Доця» Т. Горіха Зерня, «Смерть Лева Сесіла мала сенс» О.Стяжкіної, «Інтернат» С.Жадана, «За спиною» Г.Шиян, «Маріупольський процес» Г.Вдовиченко, «Сірі бджоли» А.Куркова	1
8	1. Щоденники та репортажі з окупованих територій, свідчення очевидців, спогади вцілілих). 2. Тема полону та військовополонених в автобіографічному вимірі 3. Аналіз творів "Фуга смерті: 119 днів полону" І. Михайлишина, «В Ізоляції» та «Світлий шлях, або Історія одного концтабору» С.Асєєва.	1
9	1. Жанри ветеранської та комбатанської літератури: - спогади, свідчення очевидців, меморіальні збірки (книжки про Іловайськ, ДАП тощо), щоденники учасників бойових дій («Спокійної ночі» Максима Петренка), т.зв. «особисті історії травми (life writing)» («Сліди на дорозі» В.Ананьєва), белетризовані артефакти пережитого («Точка неповернення» Дмитра Вербича, «Мисливці за градами» А.Кириченка).	1
10	1. Оптика та буденний трагізм наближеної впритул війни. 2. Меморіальні та компенсаторні творчі практики. 3. Основні мотиви та концепти воєнної поезії комбатантів. 4. Аналіз творчості поетів, що воюють: Я.Чорногуз, Б.Гуменюка, О.Губського, А.Полежаки, І.Астапенка, Є.Жарикової, А.Дроня та ін.	1
11	1. Пошук нової мови самоопису. 2. «Словник війни» О.Сливинського як спосіб деконструкції та оновлення мови. 3. Художня проза професійних авторів-комбатантів: А.Чеха, А. Чапая, В.Пузіка, С.Гридіна, О.Михеда, І.Митрова, Б.Коломійчука ін.	1
12	1. Поезія часів українсько-російської війни 2014 – 2022 рр. 2. Аналізуємо поетичні твори цього часу С.Жадана, Г.Крук, І.Киви, К.Калитко, Ю.Мусаковської, П.Коробчука, К.Михаліциної, О.Сливинського, О.Луцишиної, В.Махна та ін.	1
13	1. Особливості розробки теми війни в дитячій та підлітковій літературі, способи проговорювати травматичний досвід війни, перебування окупації, смерті близьких і т.д.. Психологічно-терапевтичний ефект. 2. Аналізуємо твори: «Війна, яка змінила Рондо» А.Лесів та Р.Романишин, «Діти повітряних тривог» Л.Денисенко, «Мої вимушені канікули» К.Єгорушкіної, «Жерар-партизан» І.Андрусяка, «Полінка» В. Запеки	1
14	1. Воєнна есеїстика та публіцистика О.Забужко, В.Портников, Т.Лютий, В.Єрмоленко, М.Барчук, А.Любка, С.Положий). 2. Культурна дипломатія та війна нарративів. 3. Ієрархія цінностей та реконструкція української ідентичності.	1
15	1. Аналіз художніх творів та есеїстики, написаних під час війни, в яких присутні	1

	мотиви втрати дому та втечі, «свого» і «чужого» простору, провини вцілілого в літературі 2. Теми депортованих, біженців від війни та внутрішньо переміщених осіб.	
16	1. Антології часу війни українською: «Поезія без укриття: Хроніка протистояння», «Війна 2022: есеї, поезія, щоденники», «Воєнний стан» 2. Антології української поезії війни іншими мовами: «Words for War», «Voices of Freedom: Contemporary Writing From Ukraine», «Sunflowers: Ukrainian Poems on War, Resistance, Hope and Peace» (англійською), "Україна. 24 поети для однієї країни" ("Ukraine. 24 poètes pour un pays") (французькою), «Поети України» (італійською), «Сучасні українські поети» (грузинською), «100 wierszy wolnych z Ukrainy» (польською), «Поезія поза часом» (в'єтнамською) «Ukrajina 2022: Pjesnicki ljetopis rata» (хорватською) та ін.	1

9. Індивідуальні завдання

Ознайомлення з творами про російсько-українську війну 2014-2022 рр.

10. Методи навчання

Під час викладання курсу використані такі методи навчання, як біографічний, історіографічний, порівняльно-історичний, культурно-історичний, рецептивно-естетичний, герменевтичний, а також методи проблемного викладу, спостереження та аналізу, бесіди тощо.
Інструментарій: Мультимедійна дошка, ноутбук, проектор.

11. Методи контролю

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Нарахування балів здійснюється таким чином:

- 1) опитування під час проведення практичних занять – 50 балів;
- 2) опитування під час заліку – 50 балів.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль №2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	100
10	10	10	10	10	10	10	10	20	

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81-89	B	добре	
71-80	C		
61-70	D	задовільно	
51-60	E		
21-50	FX	незадовільно з	не зараховано з

			МОЖЛИВІСТЮ повторного складання	МОЖЛИВІСТЮ повторного складання
0-20		F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Білецький Л. Основи української літературно-наукової критики /Упоряд., аво. Іст.-біоґр. Нарису та приміт. М.М.Ільницький. – К.: Либідь, 1998. – 408с.

Гронлунд Норман Е. Оцінювання студентської успішності: Практ. Посібн. – К., 2005. – 312 с.

Микитюк В. Педагогічні концепти Івана Франка (теорія та методика навчання літератури): монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 408 с.

Пастушенко Н. Ці непрості відкриті завдання: приклади текстів-роздумів, їхній критеріальний аналіз // Пастушенко Н. Зовнішнє оцінювання з української мови. Тестові завдання та порадник для учнів і вчителів. – Львів: Літопис, 2007. – С.30 – 41.

Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критично думки / За ред.. М.О.Зубрицької. – Львів: літопис, 1996.

14. Рекомендована література

1. Гриневич В. Неприборкане різноголосся: Друга світова війна і суспільно-політичні настрої в Україні, 1939 – червень 1941 рр. / В. Гриневич. – Київ-Дніпропетровськ : Ліра, 2012. – 508 с.
2. Гриневич В. Український вимір війни та пам'яті про неї / В. Гриневич // Сучасні дискусії про Другу світову війну: зб. наук. статей та виступів українських і зарубіжних істориків. – Л. : ЗУКЦ, 2012. – С. 50–64.
3. Дзюба-Погребняк О. Перша світова війна в літературах південних слов'ян / О. Дзюба-Погребняк. – К. : ДУХ І ЛІТЕРА, 2014. – 496 с. – (Сер. «Бібліотека супротиву, бібліотека надії»).
4. Захарчук І. В. Війна і слово (Мілітарна парадигма літератури соціалістичного реалізму): монографія / І. В. Захарчук. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2008. – 406 с.
5. Захарчук І. Друга світова війна: досвід історії – досвід літератури // Слово і Час. – 2007. – № 6.
6. Історія української літератури ХХ століття: У 2-х кн. – К.: Либідь, 1994. – Кн. 2. – Ч.1.
7. Історія української літератури ХХ століття: У 2-х кн. – К.: Либідь, 1998. – Кн. 2.
8. Качуровський І. Для бою народжений // Сучасність. – 2006. – № 10.
9. Кепс Р. Як писати про війну. - К.: Смолоскип. - 2021
10. Ковалів Ю. Художня хроніка великої трагедії (Українська література Другої світової війни). – К., 2004.
11. Коли говорять гармати... Антологія української воєнної прози ХХ століття. К.: Yakaboo Publishing, 2022.
12. Котик І. Література ціною дому: чотири книжки на тему біженства та депортації, портал «Читомо», 23.05.2022 <https://chytomo.com/literatura-tsinoiu-domu-chotyry-knyzhky-na-temu-bizhenstva-ta-deportatsii/>

13. Крук Г. Людина супроти війни: Потенціал особистості та можливості культури https://zaxid.net/lyudina_suproti_viyini_n1549323
14. Мартиненко Ю. „Воєнна” проза І.Багряного („Людина біжить над прірвою”, „Огненне коло”) // Дивослово. – 2001. – №2
15. Набитович І. Концепт війни у прозі Олесья Гончара, Івана Багряного та Ігоря Качуровського: осциляція між *sacrum* та *profanum* / І. Набитович // Набитович І. Універсум *sacrum*’у в художній прозі (від модернізму до постмодернізму) : монографія / І. Набитович. – Дрогобич-Люблін, 2008. – С. 413–426.
16. Пастух Т. Поезія в час війни (Серія публікацій на сторінках електронного часопису «Збруч» за 2022 р.)
17. Петренко-Цеунова О. Література як мистецтво пам’ятати. // <https://www.verbum.com.ua/09/2022/voices-of-our-memories/art-of-memory/>
18. Пухонська О. Літературна реценсія посттоталітарних воєн. Український та балканський контексти // *STUDIA UKRAINICA POZNANIENSIA*. Poznan, 2021.
19. Пухонська О. Літературний щоденник як спроба автотерапії травми війни (за книгою «Життя P.S.» Валерії Бурлакової). / *Studia Ucrainica Varsoviensia*. Warszawa, 2020.
20. Пухонська О. Мова війни як мова пам’яті у поезії Бориса Гуменюка. / Запорізький науковий вісник. Серія "Філологія"
21. Пухонська О. Літературні виміри травми у контексті війни на Донбасі . *Acta Polono-Ruthenica*, 2(XXVI), 63–74. <https://doi.org/10.31648/apr.6960>
22. Пухонська О. Поза межами бою. Дискурс війни в сучасній літературі. – Дискурсус, 2022.
23. Улюра Г. Писати війну (серія публікацій під спільною назвою в електронному виданні Тиктор-медіа <https://tyktor.media/pysaty-viynu/>)
24. Шостак, О. О. Ревізія мілітарної парадигми в діалогії Ігоря Качуровського «Шлях невідомого» і «Дім над кручею». Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія», (73), 284-288. вилучено із <https://periodicals.karazin.ua/philology/article/view/5985>
25. Юргер Е. Війна як внутрішнє переживання. – К.: Стилет і стилос, 2022. – 136 ст.
26. Яремчук І. Під знаком вогню. Генетичний контекст і естетична природа поезії УПА. – Л., 2006.

15. Інформаційні ресурси

Сторінка Українського ПЕН-центру: <https://pen.org.ua/literatura-chasiv-vijni>

Тиктор-медіа <https://tyktor.media/pysaty-viynu/>

Читомо <https://chytomo.com/literatura-tsinoiu-domu-chotyry-knyzhky-na-temu-bizhenstva-ta-deportatsii/>